

A festőgép algoritmusai

Várady Róbert: Merülés

Várfok Project Room, 2016. V. 6-ig

NEMES Z. MÁRIÓ

Philip K. Dick a *Hogyan építsünk olyan univerzumot, ami nem esik szét két nap múlva* (1978, 1985) című esszéjében¹ beismeri, hogy a címben feltett kérdésre nem tud és nem is akar válaszolni, mivel kifejezetten szeret olyan alternatív világokat kitalálni, melyeknek hamar lejár a szavatossága. Épp azt szereti látni, amikor ezek a rendszerek nincsenek rendesen összeragasztva, amikor koherenciahiánnyal rendelkeznek. De mit érezhet egy univerzum, amit éppen elhajítottak? És a benne létező életformák vajon hogy viszonyulnak ahhoz, hogy ontológiai értelemben „érvénytelenné” váltak? Lehet, hogy nem is tudnak róla, bár folytatják mindennapi rutinjukat, noha létezés technikájuk immár egyfajta szimuláció, a hamisság olyan spektákuluma, mint Disneyland, mely Dick szerint az idők végezetéig termeli a teremtés hamis utánezaitait.

Várady Róbert új képei olyan szituációkat mutatnak be, melyek ugyancsak arra az alapvető posztmodern összefüggésre mutatnak rá, miszerint világunk bármikor felszámolható és helyettesíthető. Egy olyan kísérteties átlátszatlanság jön létre, mely bábuserűvé avatja az emberi testeket. Mintha az a skizoid android születne itt meg, akit amit – Dick szavaival – a félrevezetésünkre hoztak létre, hogy közülünk valónak tettesse magát. Mindez a figuratív festészet egy újfajta paranoid aspektusát veti fel, miszerint az emberi test ábrázolása olyan megtévesztés, mely világunk ontológiai érvényvesztését, illetve értékrelativizmusát próbálja elleplezni.

Amennyiben ez így van, akkor mi a „festő” pozíciója ebben a játékban? Ha követjük Dicket, akkor nyilvánvalóan egy „nememberi” szubjektumhoz jutunk el, az empátiára képtelen, passzívan figyelő gép rettenetéhez, vagy egy – gnosztikus módon felfogott – „gonosz” festőistenhez. „Isten alkotta öltözék vagyunk, amit Ő felvesz, használ, majd elhajt. Egyben páncélzat is vagyunk, amely bizonyos más páncélzatban megbúvó pillangók számára félrevezető benyomást kelt. A páncélzat mögött ott a pillangó, a pillangó mögött pedig egy másik csillagról érkező jel.”² Várady képeinek világa nem olyan kietlen, mint ahogy azt a két alternatíva sejtetni enged, hiszen őt érdekli a pillangók sérülékenysége is. Az embergépek banalitása – és az ebből fakadó

humor – jelenik meg például *A zsákos asszony* című képen, amely első pillantásra lehetne akár egy szociográfiai alaktanulmány is, ugyanakkor az irreális térben „meghamisodó” asszony teste egyfajta posztumán biopáncéllá alakul át.

Mintha létezne egy vizuális adatbázis, amelyből a festőgép algoritmusok mentén állítaná elő ezeket a nem helyeket, hogy eltárolja – „lementse” – az embergépek alakzatait a felhasználás „előtt” vagy „után”. Virtuális purgatórium és/vagy digitális pokol, ha Dick pszeudoteológiai nyelvét akarjuk használni. Ugyanakkor én inkább itt egyfajta posztmetafizikai indítást érzek, hiszen ebben az adatbázisban nemcsak zsákos asszonyok esnek fogságba, hanem maga Heidegger is, ahogy azt a *Heidegger a lét vizéből merít* című festményen láthatjuk.

Ez a festmény Heidegger híres totnaubergi fotója alapján készült, melyen a hegyi menedékhely (ahol a *Lét és időt* is írta) visszahúzódtott filozófus éppen vizet hord a közeli kútról. A Heidegger-gép igazsága nem különbözik a pillangó igazságától, végső soron Disneyland spektákulamához vezet vissza minket. Dick hisz az apokalipszis eredeti értelmében, miszerint az idők végén feltárul és helyre állítódik az igazság története, amikor „Disneyland már sohasem lesz ugyanaz. Mert ha az idő bevégeződik, a madarak, a vízilovak, az oroszlánok, a szarvasok megszűnnek utánezatok lenni, és most először valódi madárdal hangzik fel!”³ Nem hiszem, hogy Várady Róbert is ennyire biztos ebben, hiszen az utánezat lét felszámolása megszüntetné a festői adatbázis, végső soron a létkritikai művészet lehetőségét, melynek paranoid szépségét én sem cserélném madárdalra.

forrás: Sulvok Miklós

VÁRADY RÓBERT:
A zsákos asszony, 2014,
olaj, vásznon, 135x150 cm

Jegyzetek

- 1 Philip K. Dick: *Hogyan építsünk olyan univerzumot, ami nem esik szét két nap múlva*. Fordította Paár Tamás. In: Philip K. Dick: *Csúszkáló valóságok*. Agave Kiadó, 2009, 319–342.
- 2 Uo.
- 3 Uo.